

LUCEA AFĂRUL

SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL X — Nr. 34 (278) Simbătă 26 AUGUST 1967 — 8 PAGINI, 1 LEU

Distinguo

Înfățișări istorice ale poeziei

(I)

„Ce este Filozofia? Ce este Poezia? Ca și cum niciodată nu s-ar fi chestionat asupra aceluiași materii, spiritul contemporan și-a pus aceste întrebări cu o frecvență și un sentiment de nouitate, în care ușor se întrevede mutația profundă a vieții.

Ideea de sistem filozofic e tot ce poate fi mai neconform cu noua ipostază a omului contemporan. Pozițiile filozofice clasice apar în ochii noului om ca mortificări ale adevărului vital, un fel de cavouri ale spiritului, construcții, în orice caz, ca și literare, teoreticeni mai noi socotindu-le chiar că dezvoltă cite o metaforă fundamentală. Prin Bergson, filozofia devine deodată, deși după prevestiri certe, o experiență în totul subiectivă, o resimțire ermetică a fluxului personal de viață, flux intim în care sunetul spiritual nu se mai deosebeste atât de ușor de rumoarea viscerelor, experiență dar la limita umanului cu fiziologicul, pe care o aflăm la originea „experiențialismului“ și „existențialismului“ contemporan, fără ca acestea să mai fie bergsonism, după cum însuși bergsonismul, primindu-și întâiul impuls nu numai de la „lebens philosophie“ dar și de la anti-kantianismul lui Schopenhauer, n-a mai fost totuși schopenhauerianism. Orientarea meditației către viață a făcut din filozofie o realitate intimă: un sentiment. Filozofie înseamnă deci autoscopie, conștiință confuză a funcționalității organelor și, în definitiv, neexistență ca disciplină științifică, ci numai ca dispoziție a spiritului (nu filozofie, ci filozofare) e o literatură. Filozof poate fi prin urmare și este orice om, „filozof nepremeditat“ cum își zicea Montaigne, iar viața proprie e pentru fiecare dintre noi materia cea mai proprie a filozofiei. Ca munții din nordul Africii pulverizați în nisipul deșertului, sistemele filozofice s-au disociat astfel în infimele unități monocelulare ale vitalismului contemporan; și după cum este cu neputință firul de nisip saharian să știe cum arăta muntele Atlas, în același fel vitaliștii, experiențialiștii sau existențialiștii contemporani nu mai pot concepe ideea de sistem sau de speculație constructivă.

Plini de labilitatea și vîbrionismul firii lor, ei și-au pus de aceea din nou vechea întrebare „ce este filozofia?“ Nici poezii, datorită aceleiași mutații radicale în modul de existență, n-au resimțit mai puțin nevoia de a ști la rîndul lor, dar contemporan, „ce este poezia“. Premerși de esteticieni ca Fr. Nietzsche și J.M. Guyau,* prin care așa numita știință a frumosului, constituită în vremea lor de abia o sută de ani, se identifică, dar se și pierde, în sentimentul plenitudinii biologice, premerși însă și de cite un confrate ca Rimbaud, ajuns prin el însuși din experiență în experiență la ideea că poezia este pură explozie vitală și deci un pleonasm al vieții, poezii și-au cultivat și expus în versuri cele mai accidentale și mai ciudate comportări. O adevărată frenetie a originalității a devenit la ei imediat observabilă și consecința istorico-literară a cultului vieții proprii a fost divizarea romantismului ajuns la vîrsta simbolistă în formule și derivații personaliste. Europenește, romantismul își imprăsteie curgerea în marea deltă a simbolismului francez (Verlaire, Rimbaud, Mallarmé), a futurismului italian (F.T. Marinetti) și a expresionismului german (Fr. Werfel); iar simbolismul francez, la rîndul lui, ca fiind brațul cel mai tumultuos, se ramifică într-o rețea inextricabilă de pirăze, cum sint zutismul (Ch. Cros), decadentismul (Anatole Baju), romanismul (Moréas), neo-clasicismul (Maurros), instrumentalismul (R. Ghil), muzicismul sau neo-simbolismul (Y. Rayere), sintetismul (J. de la Hire), integralismul (Lacuzon), impulsivismul (Florian — Parmentier), sincerismul (Louis, Nazzi), naturalismul (Bauhéliers), intensismul (Ch. de Saint Cyr), druidismul (Max Jacob), simultaneismul (Barzun), unanimismul (J. Romain) etc., etc.... Intre 1885 și 1914, cit cuprinde istoria literaturii franceze a lui Florian-Parmentier, unde se poate afla statistica derivațiilor simboliste, mai fiecare poet își simte îndreptățirea să se întrebe din nou „ce este poezia“ și să-și răspundă cu formula și chiar cu capriciul vieții proprii.

VLADIMIR STREINU

* Cu aceeași concepție a esteticii ca Nietzsche și Guyau, N. C. Cernășevski stabilea deosemeni identitatea dintre artă și viață. A. Fanille, tipărind opera lui Guyau, afirmă că influența idelilor lui ar fi modificat chiar concepția despre artă a lui Tolstoi. E mai probabil însă că Tolstoi dacă nu primise chiar ideile lui Cernășevski, trăise oricum în ambianța lor.

Săptămîna

NECESITATEA FINEȚEI

Există la unii scriitori, mai ales prozatori, ca și la unii artiști plastici prejudecata că finețea ar fi o piedică a forței expresive, că ea s-ar opune țării cu care construiești și comunici, făcîndu-se confuzia dintre finețe și dulcagărie, moliciune, lipsă de vitalitate. Iar astăzi, țaria expresiei pare a fi preferată exprimării fine, mai ales în proza noastră cu oameni de la țara, dar chiar și cu unii de la oraș.

Firește, meschinăria, răutatea, brutalitatea, sefa pentru stăpînire de bunuri materiale, zgîrcenia, suspiciunea reciprocă, neîncrederea, scepticismul sint sentimente și atitudini foarte reale, așa cum reale sint și expresiile triviale sau cuvintele tari. Există tipuri, situații și conflicte — și nu puțin — în mod necesar caracterizabile tocmai prin asemenea sentimente și comportări, iar în pătrunderea și redarea lor epica noastră a dobîndit noi reușite, fie în consemnarea relor trecutului, fie în cercetarea procesului de transformare către o viață mai dreaptă, mai luminoasă, mai civilizată, intruchipare a idealurilor socialismului. Ne gîndim la Desculț al lui Zaharia Stancu, la Moromeții lui Marin Preda, la Groapa lui Eugen Barbu și la alte cîteva romane și nuvele construite cu forță epică.

Dar dacă acestea sint cuceriri ale epicii noastre și mărturii ale aceluia spirit de construcție, aducător de cunoaștere și adevăr relevant, în alte romane și nuvele mai noi găsăm o predilecție, am zice sistematică, pentru scormonirea a ceea ce este urit, josnic, meschin, în om, confundîndu-se brutalitatea expresiei cu țaria ei. La fel, în unele înfățișări ale oamenilor de azi în pictură și sculptură, se reliefează uritul, grotescul, caricaturalul în numele unui expresionism și suprarealism, foarte discutabil. Am văzut picturi cu fete din Oaș, cîntînd în cor orț participînd la unele ceremonii, sau portrete de muncitori, în care personajele aveau expresii sau trăsături schimonosite, pentru a fi — chipurile — „mai expresive“. Unii dintre suprarealiști cultivă grotescul și uritul, deși suprarealismul, ca și expresionismul, pot cuprinde o infinitate de viziuni, unele care aduc adîncirea a ceea ce este caracteristic uman — noblețe spirituală, finețe de sentimente etc. — altele care trec realitatea în plan de basm fascinant.

Există, desigur, tipuri de scriitori și de artiști plastici, variate categorii de creatori, cu deosebite preferințe și perspective — unii care strălucesc prin forță, alții prin finețe — ca să folosim dualismul lui Pascal între esprit de géométrie (pe care l-am traduce tocmai cu spiritul de a construi riguros) și esprit de finesse. Idealul este de a poseda ambele însușiri, de a avea finețe în țarie și vigoare în finețe, de a stăpîni analiza și a ajunge la mari sinteze. În naturalism, în neo-primitivism, poate chiar în expresionism este nevoie mai mult de forță expresivă, dar în realism — înțeles în cele mai largi coordonate — semnificația se obține tocmai din finețea cu care pătrunzi și redai adevărurile omului și ale naturii, problemele existenței, preferențele vieții. Este vorba deopotrivă de finețea intelectuală, ca și de cea a sentimentelor și senzațiilor.

La noi, s-a progresat pe linia forței constructive a spiritului de geometrie, dar mai puțin pe linia spiritualului de finețe. Doar în poezia contemporană găsim mai frecvent finețea și o seamă de tineri poeți au atît vigoare cit și finețe — urmînd în aceasta, în diferite măsuri și doza, marile pilde ale lui Eminescu, Blaga, Arghezi, Ion Barbu. Să mai amintim de finețea sentimentelor și viziunilor lui Creangă, Sadoveanu, Matei Cărgăle? Dar chiar vîgurosul realist care a fost

Liviu Rebreanu încă nu exalta brutalitatea, nu făcea colecții de expresii triviale, ci pătrundea mai diferențiat complexitatea oamenilor, iar această pătrundere aparține unei fineți de psiholog evoluat.

„Finețea se manifestă atît prin felul de a gîndi și a simți cit și prin felul de a percepe și reda semnificațiile realității. Ea învederează calitatea umană — despre care ne-am ocupat într-un alt articol aici — iar această calitate umană ține de modul în care trăiești sau participi la valorile existenței. Finețea nu se reduce la ascuțimea observației sau percepției, ci depinde în primul rînd de structura sufletească a omului, de noblețea ființei lui, de omenia lui. Iar cînd poezi asemenea însușiri, cînd iubești omul, existența, înaftele ei valori și aspirații nu se poate să te rezumi doar la ceea ce este brutal, urit, grotesc. Dacă este absurd sau fals să ignorezi raul și uritul din lume, la fel de dăunător este să te specializezi doar în redarea grosolană a ceea ce este grosolan, grotesc, detestabil. Dacă nu poți pune imediat ceva bun în schimbul raului, măcar să aduci o undă de înțelegere mai umană, un dram de dragoste, de regret, de lăcrimare bărbătească, de speranță peste iadul pe care-l evoci. Aceasta te ridică și îți ridică scrisul.

Dostoievski a dezlăuit raul, dar a căutat să pună ceva măret sau măcar elementar uman în locul lui și la fel Thomas Mann, Proust, Cehov, Faulkner, Joyce, O'Neill, iar la noi la fel au umanizat realitatea, sub plurarele și contradictoriile ei aspecte, autorii citati mai sus, ori Camil Petrescu, Hortensia Popadat-Bengescu, G. Călinescu. Cita noblete sufletească și spirit de finețe nu întîlnim în muzica lui George Enescu sau la Brăncuși, Grigorescu, Luchian, Pallady, Tonitza, Paciurea, Anghel, Ghiță, Tucelescu!

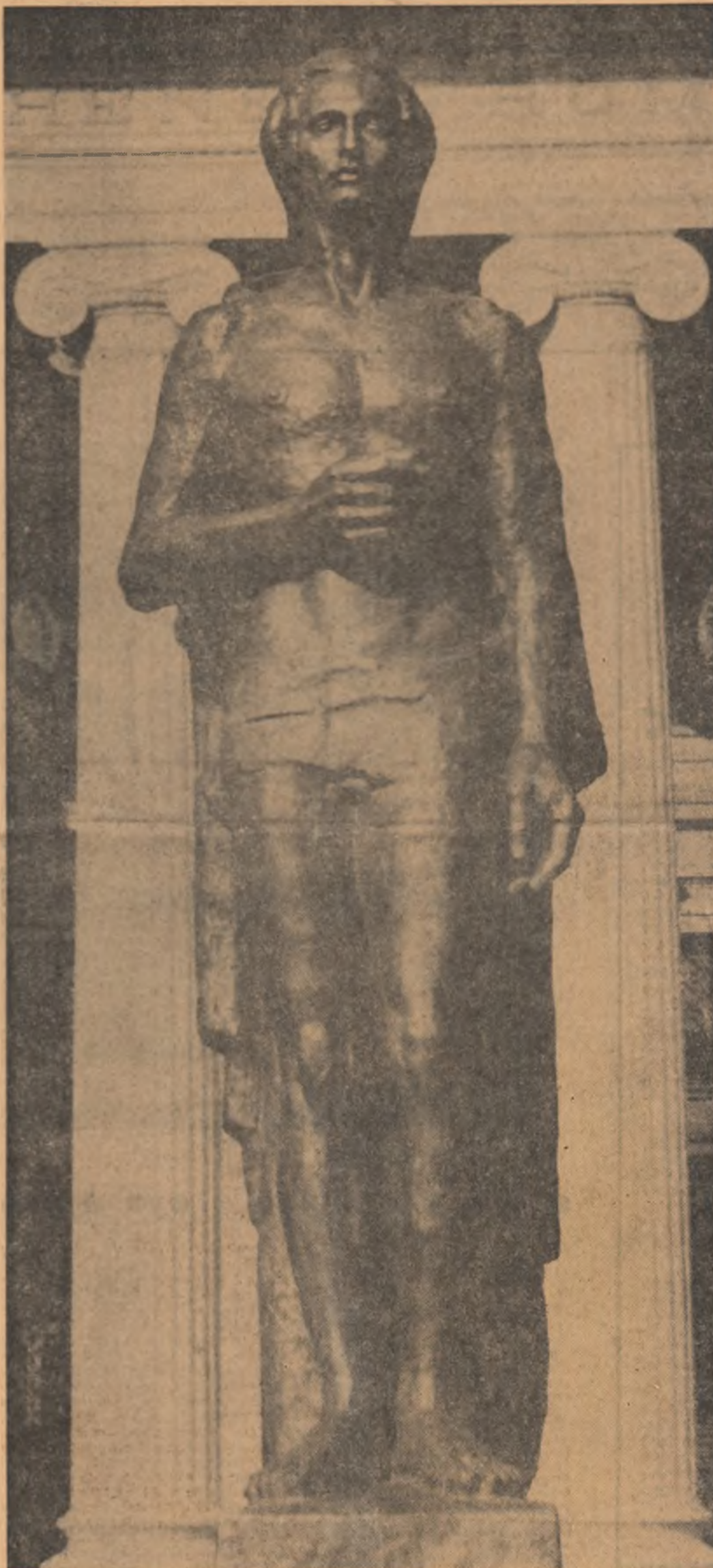
Nu pledăm pentru o nouă idealizare semănătoristă, pentru toleranța față de rău, pentru uitarea monstruoasă a creației noastre și cu viziuni mai nobile, mai mărete, mai fine — chiar cînd se tratează „Jelile de viață“ cu personaje și situații monstruoase ori brutale ori decăzute. Situațiile pot fi urite, brutale, condamnabile, dar dacă le privești cu pătrundere psihologică și cu un simțămînt al tragicului ori al gravității vieții încă poți surprinde printre ele alte situații opuse, luminoase, făgăduitoare, sau tipuri umane care răsucpără pe celelalte.

Adevărul capătă mai multă forță de expresie, nu prin restringerea la rău, ci prin descrierea și condamnarea raului de pe poziții mai largi, mai umane, iar aceasta se face tocmai prin mlađierea și subtilitatea pe care finețea o aduce țării brutal constatate. Insuși biologicul sau faptele vieții pot fi mai nuanțate, mai diferențiale cu ajutorul fineții. Dar, pe lingă aceasta, avem nevoie de proză și eseistică sau de pictură și sculptură cu o mai înaltă problematică intelectuală, cu percepții și pătrunderi spirituale și psihologice mai fine. Aici s-a progresat mai puțin față de trecut și deci aici cerințele sint mai mari și mai urgente.

Despre rău, despre absurd, despre urit se scrie cu mai multă vervă și forță decît despre bine, frumusețe, sublim, despre splendorile și misterele existenței. Și tocmai aici își pot dovedi posibilitățile de funcționare spornică finețea de gîndire, finețea de sentimente, finețea de percepție față de judecată a valorilor existenței, în genere, și a idealurilor lumii noastre, în speță.

Umanismul nu poate fi conceput numai prin forța expresiei, ci și print-o cit mai mlađiată și nobilă finețe sufletească.

PETRU COMARNESCU

GH. D. ANGHEL

„Eminescu“

GRIGORE HAGIU

Diamantele

aș vrea acum să sufăr pentru diamante
fugitive mici de moarte
în deslănarea ce le-a însoțit
frumoașe-n refuzarea lor mișcării
de-am arde
de ne-am supune apăsării
abandonîndu-ne umil
curat din noi se va alege înțeleșul
aș vrea să sufăr pentru ce nu mi-e permis
și nevăzutei miini ce își încearcă
în mine legea să-i rezist
dar e deajuns să mă gîndesc la diamante
la nebunia care le cuprinde
cînd sunetele și le-aud
crestînd fragile-adîncuri de oglîndă
și să reintru-n forma care mă respînge

Lună plină

pentru cuvintele pe care le-am roștit
le voi roste de astăzi înainte
toate
ajunge aerul odăii unde scriu
trăiesc în neînișa propriilor mele vorbe
plămîinii mi-pline din grădina
dar vastitatea cerului
dar golul
conturul cărei guri așteaptă
ce răsuflare-și naște-n timp neauzit
lumina lunii pline din grădina
mă smulge-ușor de la pămînt
pe trupul meu
cuvintele de dincolo se văd
atît de vag și palid
cum numai moartea se conșine
pe tîncele chipuri de eroi
cît încă nu-s izbîzi de plumb

Argheziană

Era vară. Nu-l mai văzusem de mult pe Argezi, când, într-o zi, am aflat că e grav bolnav și că zace în pat de mai mult timp.

La Institutul Cantacuzino, d-rul Ionescu-Mihăești mi-a confirmat știrea. Chiar în după-amiaza acelei zile ne-am transportat în Mărșor, la vila lui Argezi, întovărășiți de ciziva tineri medici colaboratori ai prof. Ionescu-Mihăești.

În momentul când ne pregăteam să pătrundem în casă, tocmai ieșea pe ușă d-rul Bagdasar.

La capătul bolnavului se perindaseră toate somitățile medicale din Capitală, în frunte cu prof. Parhon. Bagdasar era îngîndurat, și purta pe față o gravă îngrijorare.

Cum m-a văzut, m-a luat deoaparte și m-a sfătuit să mă ocup de manuscrisele lui Argezi, întrucît, în baza diagnosticului, confirmat acum, nu î se mai putea acorda bolnavului mai mult de o lună de zile.

Am pătruns în odaie. Argezi stătea în pat, dar fața lui, nu prea slăbită, privityea vie și înrînică și o bună dispoziție evidentă înfirmu diagnosticul. (Ulterior, am aflat că Argezi începuse, cu cîteva zile înainte, tratamentul prescris de un doctor misterios, care opera în cel mai mare secret).

Cînd am ieșit din casă, am exclamat către corpul medical, care făcea cerc împrejurul lui Ionescu-Mihăești: „domnilor, ca doctor în litere vă pot asigura că Argezi nu are cancer și că se va vindeca în curînd”.

A fost o constatare generală, după care fețele celor prezenți au început să se însenineze, luminate de un zîmbet de comizeriație.

O glumă?

(Dar eu îmi sprijineam diagnos-

ticul pe buna dispoziție a bolnavului, aspectul său fizic, și faptul că a mincase, la dejun, cu poftă, o friptură la grătar, ceea ce excludea cancerul!)

Peste cîteva zile, am aflat că Argezi merge spre bine, de cînd a început tratamentul prescris de d-rul Grigoriu-Argeș (de care nu auzisem niciodată!)

La o nouă vizită ce i-am făcut-o, în aceeași companie de medici de la Institutul Cantacuzino, sub șefia d-rului Ionescu-Mihăești, am asistat la o scenă burlescă: intrînd cu toții brusă în odaie, am dat de d-rul Grigoriu-Argeș, care nu avusese timpul să se reîtragă (căci prezența lui și tratamentul aplicat erau înconjurate de mister!).

Grigoriu-Argeș avea o înfățișare impunătoare, din care nu lipsea însă o nuanță de grotesc: era un bărbat

înalt, spătos, purtînd o lungă barbă roșie; privityea ochilor albaștri era semeață. Imbrăcămintea doctorului taumaturg era bine făcută ca să impresioneze pe pacienți: o cămașă roșie, pantalonii albaștri deschiși, o pereche de imenși pantofi de culoarea oului de rață, și o cîngătoare lată, de piele, închețată de o enormă pafă aurită, cu ornamentații bizantine.

Mințile mari și îngrijite purtau inele grele, cu pietre indiscrete. Surprins de pătrunderea noastră întempestivă în camera secretă, doctorul nu și-a pierdut cumpătul. Și-a pregătit cu abilitate retragerea, sub pavaa unei glume.

Fusese coleg de Facultate cu Ionescu-Mihăești. Și atunci, privitynd de amintirea fostei camaraderii, a exclamat, aruncînd o privitye ironică lui Ionescu-Mihăești: „tu ești, Costică? Tot cu boreanele! Ți-am spus eu de mult că n-ai să te mai descurci!”

Și privitynd de urmărea produsă asupra ascultătorilor de aceste cuvinte neașteptate, a ieșit pe o ușă dosnică, și a dispărut.

Stupoare între medici! Argezi era vindecat, sau aproape vindecat! Nu putea mulți ani, Grigoriu-Argeș a murit.

Argezi a rămas neconsolat, convîns că doctorul-făcător-de-minuni deținea secretul unei doctorii misterioase, pe care nu a mai apucat să-l divulge nimăunul (de fapt, se pare că tratamentul consista în folosirea unui medicament care se putea găsi la orice farmacie).

Experiența amară făcută cu prilejul acestei boli i-a dat lui Argezi ideea să scrie o piesă de teatru în care să satirizeze corpul medical: Siringa pune în scenă ciziva membri ai corpului medical, care nu pot da de leacul unei boli banale.

cercare de ridicare spre metafizică, spre acele verticalități capabile să asigure sensuri, termene de confruntare.

În afară de toate acestea, personajele nu modelează natura celorlalte personaje, de existența cărora nu sint vinovate.

Dezordinea are nevoie de construcții specifice. Un procedeu eficient, din păcate frecventat pînă la manierism, este acela de a aglomera detalii disjuncte răcordate unele

ROMULUS DIANU

Delta Dunării

Omul care taie verde, pentru iezi alburii, cu caprela pe picioare, ca un spinzurat în ramuri, strigă să-nțetească focal inspire droaia de copii, că se-ntoarce de pe bălta foamea serii, printre faruri

Un scămos odgon albastru se deșiră din bordei, lueacă pe-un stih de lună lotile cu crapul viu; proștril de chierhanale, urdișnuri de scinte, sub ceauenele de apă ard pe cerul mijlociu.

Soarele-proștește stuful, ca un Polifem ucis, mîcănec șageți somnoase într-un păpuriș de raie, iar pe genele de tremuie unde cuiburi cîntă-n vis, zarea s-a răcîit subțire, zboară pasările hoafe.

În improur de chindie, în extazul fără fund, pin-și cea mai mică floare are forța ca să tacă; de-ar rămîne veșnic astfel, cum le chem, cum nu răspund, cele căror le dăm viață, pentr-un poate, pentr-un dacă...

alora prin conștiința personajului sau prin acel cogito care este autorul. Rostul lor nu este acela de a crea neapărat atmosferă (pe care nici nu o creează) cît de a pune cititorul în imposibilitatea de a stabili relații logice de cauzalitate între întâmplări. Asemenea exemple pot fi date de pe fiecare pagină și ele poartă de la consecințele unor coincidențe stranii pînă la juxtapunerea fortuită a unor observații de detaliu. Într-un loc unde apar opt fețe goale noaptea, moare ziua o babă care are o grebiță cu opt dinți și un ulcioi de opt litri... Pentru celelalte situații luați singuri exemple de unde dorim. Procedeu continuu, de fapt, la un alt nivel, schema narativă pe care am amintit-o.

S-ar putea însfîrșit vorbi de bucată cu adevărat copleșitoare a volumului: **Acasă**. Aici prozatorul nu mai caută și nici nu mai are nevoie de proptelele senzaționalului și nici de ingredientele magice confecționate folclorice. Aici linia este simplă, ca într-o tragedie: o bătrînă, parcă o variantă a Electrei, vine să moară în casa ei, pierdută, bănuiesc, în ce împrejurări dureroase de care nimeni nu este de fapt vinovat, la fel ca într-o autentică tragedie.

MARIAN POPA

A propos de...

Dragostele aceleiași inimi

Printre iubiții aceleiași inimi se află, evident, și poezia. Ravagiile ei sint materializate în acest volum, al șaptelea din biografia poetului, dacă luăm în considerare, cum face din-sul, și traducerea din Shakespeare și Rimbaud.

O consecință surprinzătoare a acestei situații, caracteristică întregii acumulări cantitative a poeziei contemporane, îl constituie fenomenul remarcabil al prezentei invers proporționale a poemelor care se ocupă de rosturile poetului în această lume. Unii poezii fac puține declarații programatice și mai multă poezie; ceilalți fac mai puțină poezie, dar se întreabă cu toată seriozitatea de rigoare asupra menirii lor. Teoria complexelor ar putea explica și aici cîte ceva. Dar iată deci pe traducătorul și istoricul de artă Ion Frunzetti care scrie: **Poezia**, Rostul poetului, și un ciclu întreg intitulat **Versuri despre vers** — în afară de celelalte considerații diseminete prin toate locurile. De fapt nu î se poate reproșa nimic din acest punct de vedere. Poemele conțin juste afirmații teoretice generale pe care le-ar putea semna cu inima voioasă oricare cetățean de bună credință: „N-ai de ce-ți vrea toți sorii-alfabete / Ca să scrii poezia. Poezie / E și-n brațul ce sapă sau scrie / E și-n pumnul ce mișcă o mistrie, / E și-n mina ce-ți pune-n pachet / Pine, struguri, tutun, un caiet...” (**Poezia**).

Apoi, Ion Frunzetti este un poet ordonat. Îi displăce penumbra, acele obscurități care țin de la semnificațiile versului la circumstanțele compunerii. Volumul posedă o perfectă organizare interioară explicită care, departe de a da sentimentul diminuării substanței poetice asigură, dimpotrivă, perspectiva reală — aceea a absenței ei. Volumul are deci portret în peniță, și fascinmî Citim, de fapt, o poezie ca o anexă a personalității care nu trebuie nici discreditată nici elipsată, ci numai perfrazată.

Ani cum era și de prevăzut, poetul speculează cu predilecție posibilitățile vizuale („M-am născut ca să văd și să spun ce-am văzut... / M-am născut ca să văd, să mă-mbăt de privat. (Autoportret). Bucățiile sint: **Acuarele, Gravuri, Pastel**, Fragment de mural, altele conțin îndeaajuns de multe indicii profesionale. Ca și sentimentele, ele nu fac surprize: aparțin unei vârste și unei profesii. Dar există și cazuri cînd poezia depășește automatismul, ca în cazul unor poeme al căror punct forte îl constituie titlurile cu suniri rare pe care î-le mai mare dragui să le pronunți: **Pastel intern palustru, Resurgam, Polipticul virstelor**.

Așadar, sentimente echilibrate poezie echilibrată, totul făcut solid, sănătos, sub zodia unui horafianism modern. Ion Frunzetti se înregistrează el însuși în corul poeziei actuale.

„Vara buimacă”

Buimăceala este cea stare existențială caracteristică unor momente de rupere a sensurilor fundamentale ale lumii, de absență a unor coordonate în funcție de care un eveniment oarecare să poată fi definit, conceput, prevăzut. Buimăcul

V I T R A L I U

LITANIILE de Argezi. Regretăm că tehnica tipografică a revistei nu ne permite a reproduce aspectul ultralegant al acestei cărți de stihuri argeziane. O considerăm un omagiu postum adus marelui dispărut.

ne interesăm neapărat și de capacitatea, de competență, de spiritual, de inteligența pe care o aduce cu el, acolo, în acel loc de muncă.

Reținem din excelentul articol al lui Al. Balaci („Gazeta literară” din 22 august): „Există însă unele compartimente ale literaturii în care dorința editorului poate să fie exprimată preciz și este și foarte utilă. În materie de traducere, de exemplu, se recomandă alegerea operelor cele mai reprezentative ale literaturii universale, solicitarea traducătorilor de către scriitorii după talentul, cunoștințele, temperamentul lor artistic.”

Principii pe care editurile șocăm că le cunosc și ele. Altminteri nu ar avea cum să le neglijeze.

... A umfla în chip abuziv schemele unei întințituri sau întreprinderi pe care o conduce cu posturi inventate, pînă la a transforma instituția sau întreprinderea respectivă într-o corabie a lui Noe — înseamnă în fond înstrăinarea și ruperea de acele declarate și exprimă intenția de a trăi cu toată lumea de protejeți clandestini pe un vapor care nu este al tău.

Excelențele însemnări de călătorie publicate în revista orădeană FAMILIA de către Mircea Mălița au fost cuprinse într-un volum ce se va numi REPERE, în curs de editare.

Sub tipar se află RAS-PUNSUL, noul volum de schițe și povestiri al scriitorului Szasz Janos.

Aparitia recentă a unei hărți turistice ne-a readus în memorie existența altele: **LITERARE, CULTURALE**. Una în care Muzeul literaturii în colaborare cu Uniunea Artiștilor Plastici și Uniunea Compozitorilor să catagrefieză tot ce ține de istoria culturii noastre — monumente, locuri celebre, case memoriale, plăci comemorative etc. etc. astfel încît călătorul (român sau străin) prin saatele și orașele țării să poată admira și cerceta nu numai peisajul natu-

Argezi la volumul „Pusul meu peste ani” așa cum de altfel, a respectat-o pe a altor poezii mai tineri.

Aceste fragmente au apărut numai în mapa copertei de la cele 570 exemplare legate. De ce tocmai la mine această voită omștiune?

Toată scrisoarea, vă rog s-o publicați lămurindu-mi personal toată răspunderea, fiind convins că nu voi fi înțeleș greșit.

București 19 august 1967
Cu salutări tovarășești

MĂȘTILE LUI GOETHE se intitulează primul volum de eseuri al romancierului Eugen Barbu. Cartea se află sub tipar la Editura pentru literatură.

Nichita Stănescu, inițiatorul transhumanțelor în alte regnuri, pentru, probabil, schimbarea opțițiilor modale și existențiale, pentru a privity dinspre lemn, marmură, pasăre pe... Nichita Stănescu ori lumea inconjurătoare, ne surprind cu ostentativul poem **MUTAREA ÎN LUP**. Premergătoare acestei idei o găsim în „flamură” dactilă. Așadar, spiritalul migrează, cum spune de altfel și poetul: Voi, Lupilor, clopote de carne / eu limba noastră sint / coastele mele-s pe-te-le-n cer din pămînt / Voi, lupilor, semn de victorie / plătită cu in-sului, plătită cu in-sului / ochi dubli în memorie / amestecînd plînsu-mi cu plînsu-ți / Voi, lupilor, clopote la Putna de piatră / de veche veche / pentru zidirea ne-nge-nunchiată / mă mut în voi și mi-e bine / Ca să se știe că eu nu murit / bărbat în această țară / și nici ce e vechi, ce e mit / și nici ce se va naște a doua oară. (Revista Cronica 19 aug.)

con. Păcat că nu s-a-n-țimplat și gicueersa. I-ar fi plăcut marelui capelan englez.

Într-o elegantă și cumpătată tehnoredactare a apărut o nouă ediție de **PROVERBE ROMĂNEȘTI**. Ilustrațiile aparțin graficianului Aurel Stoicescu care a subscris benevolente la proverbul Hirtia suportă orice. Ediția e alcătuită și prefațată de George Muntean.

A intrat în procesul tipografic mult așteptata ediție de **OPERE** a lui Camil Petrescu. Volumul I cuprinde producția sa lirică: cărțile, versuri din reviste, in-

dite, variante. Ediția e îngrijită de acad. Al. Rosetti și Liviu Călin. Fiecare volum va aduce, pe cît va permis depistările, documente biografice necunoscute care vor fi inserate în textul prefețelor par lui mîme. Este particularitatea acestei serii de **OPERE** clasice.

Sub tipar: **ALTE MENTIUNI DE ISTORIOGRAFIE LITERARĂ ȘI FOLCLOR** și **OPERE** volumul II de Perpersicius.

ral și urban ci și peisajul nostru cultural. Pentru că ambele sint la fel de bogate.

Poetul Ion Th. Ilea ne-a înminat o scrisoare, din care, reproducem cîteva fragmente:

Tovarășe redactor șef, Sint autor a 6 volume de poezii: trei apărute între cele două războaie și trei apărute după 23 August 1944 și anume „Inventar Rural” — Cluj 1931; „Gloata” apărută în anul 1934 în Editura „Sanțier”, condusă de scriitorul Ion Pas, volum de poeme sociale, cu un studiu introductiv de Eugen Ionescu, marele dramaturg european, de azi. (...)

Recent, în luna august 1967, mi s-a editat volumul de poezii „Arii vii” în Editura pentru literatură, cuprinzînd activitatea mea literară din 1931 pînă în prezent, cu un studiu introductiv de Ovidiu Papadima.

Spre surprinderea mea află la apariție că în loc de 6000 de exemplare, cit a fost stipulat în contractul de editură (nr. 7285/966), volumul a fost tipărit numai în 2660 de exemplare, la care nu s-a respectat nici măcar elementara mea dorință de a se trece cit un fragment din aprecierile lui Eugen Ionescu și Tudor Argezi la primele ediții (Eugen Ionescu, din cuvîntul introductiv la „Gloata” și din prefața lui Tudor

Colecția Biblioteca pentru toți lansează, celebrul roman **AVENTURĂ SIMPLICISSIMUS** de Hans Jakob Christoffel Von Grimmelshausen. Traducerea aparține lui Virgil Tepeanu, iar prefața lui Ștefănescu.

În aceeași colecție au mai apărut: Apokalyntosis de **SENECA**, Satyricon de **PETRONIUS** (traducător Eugen Cizek) și **CĂLĂTORIILE LUI GULLIVER** de Swift (traducere de Leon D. Leușchi, prefață de Vera Călin). Cartea din urmă conține și **ERATA** la precedenta: **Satyri-**

Tipografiile au primit noi manuscrise pentru proaspăta colecție **ALBATROS**. Este vorba de cele aparținînd poezilor Ion Horea și Gh. Tomozei, contractate la Editura pentru literatură. Sub tipar se află la Editura Timerului selecțiile oferite din propria creație de către Ion Gheorghe, Violeta Zamfirescu și Ion Alexandru.

În traducere română semna de **Cassian-Mățarsaru** vor apare, zilele acestea, două nucele de Gertrud Gregor intitulate **SALCHI**.

Spicium din articolul Modă de „indefinitiv” semnat de Șerban Cioculescu apărut în Scintila din 19 august:

„Scriitorilor în genere nu le place să fie „judecați” și refuză criticului calitatea de „judecător”, dar se simt bucușori a fi laudați și admirați, dacă se poate cît mai hiperbolic, cu ghirlande de flori, cu stihite. După ei, critica nu poate fi decît apoteotică, iar elogii înșuși, dacă nu este integral, nu își realizează scopurile. Această susceptibilitate a scriitorilor și a artiștilor are ca efect în țările de veche cultură manevrarea de către critici a unui stil încărcat de echivocuri și de subtilități ambigue, menite să înducească pălula, cînd aprecierea, în fond, este negativă. Din păcate, o asemenea modalitate a criticii, făcută din „eschive” și „fente”, din savante ocouri în jurul obiectului analizat, de circumlocuțiuni și epitelete ornate, se întîlnește uneori și în critica noastră de azi”. De acord.

V I T R A L I U

ÎNORĂȘ

se apleacă deasupra celui de a treia fotografie : cerul senin, foarte albastru, nici o urmă de nor, marea liniștită și calmă în lumina grea a asfințitului, ușor singerie spre apus. „Ne întoarceam ?” întrebă femeia. El e uimit, o întreabă la rîndul lui dacă a oboșit. „Eu nu”, spune femeia, „î-am spus doar că în anul de școală am luat odată un premiu la un concurs de înaltă spunea ea. În sfîrșit, o a patra fotografie, ei uzi în ieșirea din mare, foarte bună fotografie, pe pielea întunecată a femeii picăturile de apă, părul ascuns încă sub caschetă, privirea îndreptată spre soarele care coboară în mare, fețele lor păstrînd acea expresie de oboseală pe care o ai întotdeauna la sfîrșitul unei zile la mare... marea la sfîrșitul zilei, în sfîrșit, soarele coborînd undeva dincolo de ea, deci ei doi priveau acest soare care între timp reușește să dispară. Aripile pescarului îl făseser în două : cu strigățul lor prelung. Afară, ninsorea se întetește deasupra orașului, deasupra Dunării, fluviul conținînd să-și rostogolească sîlurile lui înghețate. Albul ninsorii se topește în apa murdară. Ninsorea îngroapă pașii trecătorilor, îngroapă stratul de zăpadă, așezate deasupra meselor de la restaurant. Soția fotografului privește fotografia. Bărbatul pe jumătate îmbrăcat fără cămășă, descult, își aprinde țigara. Femeia e aplecată și adună lucrurile împărtășite pe plajă. Părul care curge în jos îi acoperă fața. Fotografia e foarte întunecată, nu prea clară. Pe sticla vitrinei în care sînt expuse fotografiile — mirele și mireasa, liceenii și liceenele joacă umbra fuigilor de zăpadă. Pe stradă circulația a devenit mai deasă, pînă acum însă nici un client n-a deschis ușa atelierului foto, ușa cu clopoțel ca în magazinele de altădată. În sfîrșit a cineva fotografie, de data asta ei poartă haine decente de seară, rochie de culoare închisă, gri sau neagră, bărbatul într-un pulover subtil dar cu cravată. Fotografia e luată la restaurant, în spatele lor orchestra, cu un ospătar care la o masă vecină desface o sticlă cu vin, o femeie care trece tocmai prin dreptul mesei lor. Mina bărbatului se odihnește pe masă lîngă pahar, femeia privește direct în obiectiv. O nouă fotografie îi surprinde în așa fel încît bărbatul e întors cu spatele, mina femeii în jurul gîtului, ea zîmbește direct în obiectiv, cam convențional, în tot cazul fața ei e lipsită de orice expresie. Zăpada e atât de deasă încît celălalt țărîm nu se vede, orașul dormitează liniștit sub ninsoare. Soția fotografului simte cum îi crește în suflet o veche bucurie. Își amintește : stătea în pat cît era ziuica de lungă, maică-sa îi făcea ceaiul fierbinte, în cameră era cald și ardea focul. Apoi se aplecă din nou deasupra fotografiei, nu fără să remarcă că astăzi nu prea are spor la lucr, gîndurile îi fug mereu încoace și încolo. Pînă acum nici un client n-a intrat în micul atelier foto, ceea ce nu e

de mirare. Uneori trece o dimineață întreagă pînă să intre cineva în atelier, pînă să se audă clopoțelul de la ușă cu sunetul lui cristalin. Încă o fotografie la aceeași masă de restaurant, de data asta privind amîndoi drept în obiectiv. Soția fotografului le privește cu mai multă atenție îmbrăcămintea. Ea poartă o rochie de mătase subțire, albă cu flori mari, sandale de plajă, e venită probabil doar de cîteva timp în stațiune, o femeie încă tină, el cu cămășă albă, deasupra puloverului subțire e foarte bronzat, cu ochii de un albastru tare. În spatele lor o bătrînă cu o tavă cu flori, gestul bărbatului ca și cum ar fi vrut să cumpere florile, cam vestede, probabil fără miros. De la fereastră soția fotografului vede doar colțul drept al grădinii de vară. Stînd acolo la geam are o ușoară mișcare de repulsie. Fostul tăietor de lemne e acolo, ca de obicei, postat la locul lui. Intotdeauna la op și treizeci, niciodată mai tîrziu sau mai devreme. Acolo, în fața intrării. În grădina de vară, sprijinit de stîlpul de la intrare, în pantaloni lui sub-

țiri de tergal, peticiți la genunchi. Ca de obicei, picior peste picior, adică mai bine zis picior peste cirje de lemn, pentru că piciorul drept lipsește. Piciorul stîng în pantofii de tenis, cirja în mîna dreaptă. Ca de obicei, el urmărește cum urmele pașilor sînt acoperite de zăpadă, în scurt timp. Această zăpadă așezîndu-se repede, acoperînd totul, nepăsătoare sau rea, sau poate indiferentă. Soția fotografului ar dori să plece cît mai repede de la geam, nimic nu o înfrîntează în fiecare dimineață mai mult decît prezența infirmului în pantofii lui de tenis fără șireturi. Rămîne totuși tînuț în fața feței pentru că acest spectacol grotesc, penibil, o fascinează de fiecare dată, o tînuțește acolo în fața geamului. În sfîrșit, e ora la care bărbatul și femeia încep să treacă pe stradă după cumpărături grăbiți, cu gulerile la paltoane ridicată. Soția fotografului îi vede pe tăietorul de lemne, vede oamenii care trec grăbiți pe lîngă el, prea obișnuți cu prezența lui ca să-l mai vadă. Uneori văzîndu-l probabil, dar ignorîndu-l dintr-un

sentiment de milă sau de oroare. Doar cu un an în urmă era doar un bărbat încă tinăr și puternic, apoi accidentul, piciorul tăiat, amputat, fostul sofer transformat în tăietor de lemne cu ziuă, așteptîndu-și eventualii clienți, lovitura la cap care îl transformase și ea într-un om cu mîntea slabă. Soția fotografului îi vede pe cei care trec grăbiți, îi vede pe infirm care se strîmbă la ei, scoate limba și ride cu dinții lui frumoși, — ris de nebul însă, lipsit de orice frumusețe, în care se amestecă disprețul cu ura, invinovătîndu-i pe toți, urîndu-i pe toți. Femeile trec pe lîngă el și cînd ele sînt în dreptul lui, el se face că se uită în altă parte, apoi după ce ele trec se întoarce uluior de repede, le lovește cu cirja peste spate sau peste solduri, o mîngiere mai degrabă decît o lovitură. Ele se întorc dumerite, neștiind bine dacă au fost într-adevăr lovite sau li s-a părut doar. Își continuă drumul grăbite, minate de dorința să fie cît mai repede foarte departe. În sfîrșit, soția fotografului renunță la acest spectacol pe care îl vede în fiecare dimineață și care o înfrîntează. Din nou apleacă deasupra fotografiilor, urmărește cu atenție expresia feței celor doi : o plimbare pe faleză, femeia e întoarsă spre bărbat, el îi spune ceva, probabil că de vorbele astea depînd foarte multe lucruri din viața lui căci pe față i se citește o concentrare foarte deosebită. Soția fotografului rețesează zbriciturile din jurul ochilor lor. „Sînt încă tineri, își spune ea, sînt suficient de tineri”. Ridică din nou

privirea și de acolo de pe scaun urmărește cele întimplate pe stradă, de fostul sofer s-a apropiat acum soția profesorului de franceză, rusea cea, cea mai frumoasă femeie a orașului. Cînd ea trece, infirmul are un mic moment de ezitare. Intimidat, nu e în stare în prima clipă să-și ducă la îndeplinire gestul lui absurd — mai degrabă o mîngiere decît o lovitură, iar cînd se hotărăște e prea tîrziu. Femeia e mult prea departe ca s-o poată atinge, a trecut, el se întinde cu cirja toțișca ca s-o ajungă alunece, își pierde echilibrul, cade. Femeia întoarce o clipă capul apoi își continuă drumul legănuindu-și soldurile superbe, ca o lăpă tină pe tocurile ei înalte. În sfîrșit, infirmul se ridică de jos, înjură, își curăță șapca de zăpadă, o scutură lînd-o de cirje, își reia locul lîngă stîlp, piciorul sănătos în pantofii de tenis, ciorapii de lînă groși coborîți peste pantofi. „Mi-am terminat țigările, te duci tu să-mi ieși un pachet de țigări ?” își roagă fotograful soția. „Fumezi prea mult, îi spune ea. Cu stomacul tău e moarte curată”. Soția fotografului o vede pe fetiță acolo, în grădina de vară, alergînd printre mesele ninsă, sîrînd într-un picior de la o masă la alta, nepăsătoare și veselă. În sfîrșit, cărîta cu sifoaane trece în sens invers, vocea răgușită a lui Ioay sparge liniștea ninsă a dimineții. Sifoaanele verzi, albastre, galbene, roșii se lovesc unele de altele cu un clinchet ușor. Ele scot un sunet subțire și diafan, ca de clopoței. Soția fotografului mai are doar cîteva fotografii de dezvoltat, pictiseala face ravagii în inima ei de femeie bătrînă.

FLORIN MUGUR
Cuvintele

Vine și ziuă cînd imperiul în care intri
e propriul tău imperiu.
Calci nesigur
ca-n aerul orb
de pe fețele morților.
Vine și ziuă, știi să-l dăminți
zeii și singele, ca Iuliu Cezar.
Vine și ziuă cînd imperiul în care intri
e propriu tău imperiu.
Presimți cum îți se pune-neț pe umeri
toga victoriei —
și-ți părăsești în ceturi
genunchii, creierul posomorît ;
nu vezi cuvintele că-ți-au rămas în urmă
și țipă libere și sar batjocorindu-te
și neagă și se-ncoronează regi
și se muncesc să-și smulgă coroana unul altuia,
se otrăvesc, își urăz spinzurătorii de sunet —
cuvintele ca niște îngrozitori fii Brutus
ce dau navală fumegînd către bătrînil
înconjurat de cercul pumnalelor, și
ei cade
greu, peste masa lui de lucru, palid,
lovindu-și cu condeiul de fier tocni cuvintele,
abia reușînd să le zgîrie fața grozavă.

OVIDIU HOTINCEANU
Du-te desculță, pe jos...

O sută de zile au bătut ploii în statuile noastre
Pămîntul era rotîtor
Și mie îmi creștea un șoim pe un umăr
Cai se rupeau în hamuri sălbăticiindu-se
În cîmp la a treia zi după secerat
Nu mă visa fără arme și soti
Știu că te dezvelești și-ți lași o mină moale peste
somn

Dar nu e încă vremea, dar nu e încă vremea
Aștept cărușii și mers
Prin țigări să treacă miezul nopții cu felinare
Să nu afli, auzi, să nu afli despre ce vom vorbi
S-ar putea atunci să fînjese după sat
Și n-am să pot sărbătorile să le trec bînd de unul
sînger

Și de ce să-ți fie toful atît de frumos ?
Du-te mai bine pe jos în copilărie
Sînt o sută de zile de cînd ploaia
Du-te mai bine pe jos, desculță
Eu oricum am să privesc în ger după tine.

Desen de SABIN ȘTEFĂNUȚĂ

Vis cu spovedanie

Era cerul atît de negru că păreați naști
Din lumină, din nasturi printre truse
De albastru, a pierit apoi întregul alai
Cu sorcove, cu cimpoise, cu caravanserai
Și-ați rămas numai voi în veșmintele de logofeți
Cu cîte-o pasălitire-n mîină, zîmbînd de par-ați
fi fost beți

Vis cu bufon

În laptele dimineții aceste
Din orașul climateric cu însușiri alpestre
Au explodat ciudat prăjiturile din virtință
Zic ciudat, pentru că doar pliereau într-un glob
de lumină

De culoarea lor, întunecată
Pentru prăjiturile de ciocolată
Roz, cu scame de tăciuni
Pentru prăjiturile de căpșuni
Verzi și galbene un pic
Pentru prăjiturile cu fistic
Și așa mai departe.
Eu mă gîndeam, bineînțeles, la moarte
Cînd a intrat sunînd din clopoței pe rotile,
Bufonul unui rege mort cu zile
Mort subit
Pe cînd plutea de plăcere printr-un veac vîruiat...
Dar să lăsam gluma. Era
Bufonul nostru numai cătefa
Și pe dinăuntru și pe dinafară
Un vulpoi de cirpă cu coadă ușoară.
Se mișca degeaba, exista fără să fie,
Era — dacă vreți — o filozofie
Toată lumea se făcea că nu-l știe
Că nu-l vede cînd se strîmbă-n spate
Și presăra boare tulbure pe lingurițele plate
Am întepenit atunci să mănînc în cascade
Cataifuri, baclavae, rulade,
Simțeam în juru-mi umede boturi
Înghiețam în neștire bezele, pișcoturi

Vis cu mire

Redă-mi acele coapse din vis să le transport
Pe punți de transatlantic plutind din port în port
Și să le-aduc la tine, primară și geloză
Întîlnă pe fotolii, așa, în noi acasă
Le vom acunde poate, să nu te mai mîhnescă
Sub mina mea bătută de arsite-ntro-o bască,
Și vom începe apoi, din nou, încă o dată
Această dimineață cu flori în beregată.
Dar să-ntrerupem totul
Așa.
Să stîm așa
Să spargem ritmul molcom,
Să fugă rîmă
Da ! Recunoaște, am pingărit
În culcușii leoaice cu privire
Cărei atunci cînd le-a venit
În costumul de mătase mirele
O ! mirele felin cu feii de lumină milane, a
Vărgate-n umbra ferezi
Peste fața-i de lîrț us
Cu rotoage maligne la tars
Mirele imbuibat din cimitire,
Coloidal mire de celuloid. Marel mire
Din frăgezimi negre alcătuit
Din ineluri de metal rugînit
Din genunchiere gaurite conic
Mirosind a nemurire. Mirele ironic
Menit a nunti-nturna
Sub acul opărit să dispară rîna
Cea veche, runs cu țile ascuns
De pe vreme cînd mă purtam orb și tuns.
Căci tot eu sînt mirele acela
Ce tine agățat de deșăf naocla
Să nu plece rîntanlic aerostată
Aduș să ne ducă-ntr-un stat în staf
Cu orașe de matostată
Unde-n adînci cășă la buză cu neoaie
Se desfășoară țiguri de fluturi și baloane,
Acolo ne vom pierde plecați pe sub ghirlande
În ris atît de vesel înregistrat pe bande
Și colifuri de hîrtie vom încerca-n baracă
Departe, cînd pe sirmă artiști nevîrstnici Joacă.

Vis cu bucurie

La hotarul dintre răsărit și apus.
În definitiv așa stă treaba. Apar și dispar
Așa cum stau cu creștetul sub stihar
Toate cîte s-au întîmplat la rînd
Ca-ntr-un oraș clădit din amintire și gînd
Întă-mă experimentînd alchimii sub eșarof
În retorie nevăzute cu scroabeală și iod
Uităt sub cortul barbarilor, printre fete
Zmîngălirod feude noi la stînga de pecete
Zidit în turn cu numai rălmăra
Ca să-nvii sub festiții crîngurii și primăvara
Întă-mă culegînd sub capete-nfipte-n pari
Iarba fiarelor pentru fugari.

Vis cu mire

Redă-mi acele coapse din vis să le transport
Pe punți de transatlantic plutind din port în port
Și să le-aduc la tine, primară și geloză
Întîlnă pe fotolii, așa, în noi acasă
Le vom acunde poate, să nu te mai mîhnescă
Sub mina mea bătută de arsite-ntro-o bască,
Și vom începe apoi, din nou, încă o dată
Această dimineață cu flori în beregată.
Dar să-ntrerupem totul
Așa.
Să stîm așa
Să spargem ritmul molcom,
Să fugă rîmă
Da ! Recunoaște, am pingărit
În culcușii leoaice cu privire
Cărei atunci cînd le-a venit
În costumul de mătase mirele
O ! mirele felin cu feii de lumină milane, a
Vărgate-n umbra ferezi
Peste fața-i de lîrț us
Cu rotoage maligne la tars
Mirele imbuibat din cimitire,
Coloidal mire de celuloid. Marel mire
Din frăgezimi negre alcătuit
Din ineluri de metal rugînit
Din genunchiere gaurite conic
Mirosind a nemurire. Mirele ironic
Menit a nunti-nturna
Sub acul opărit să dispară rîna
Cea veche, runs cu țile ascuns
De pe vreme cînd mă purtam orb și tuns.
Căci tot eu sînt mirele acela
Ce tine agățat de deșăf naocla
Să nu plece rîntanlic aerostată
Aduș să ne ducă-ntr-un stat în staf
Cu orașe de matostată
Unde-n adînci cășă la buză cu neoaie
Se desfășoară țiguri de fluturi și baloane,
Acolo ne vom pierde plecați pe sub ghirlande
În ris atît de vesel înregistrat pe bande
Și colifuri de hîrtie vom încerca-n baracă
Departe, cînd pe sirmă artiști nevîrstnici Joacă.

mina asta porcul și ceva nu mi-a
căzut bine, că mi-l țara greu,
spune femeia și își strînge măr-
bîne marama neagră și groasă. În
sfîrșit, au terminat de măturat ză-
pada din fața sfatului popular și
pleacă mai departe cu măturile
sub braț, infotolite, greoaie, semă-
nînd cu niște păpuși făcute de o
mină stingăce și nepricευtă. Ele
se îndreaptă acum spre școală,
ridînd între ele, cu gurile lor mari
și dinții sănătoși. Aerul dimineții
înviorăază. Apoi ajung la școală,
stau acum de vorbă adunate în
cerc. „Du-te la dentist, dacă te dor
dinții, spune una dintre ele, așa
am pățit eu anul trecut cu o ma-
șă, am crezut că mor, m-am um-
flăat toată, că au început a mele să
cînte ca după mort.” „Ba că mie
țara mi-ș groază de dentist, Mai
ușoar fac un copil decît.” „Mai
faci tu pe dracu, că ești bătrînă”,
îi spune cealaltă. Apoi dispar în
dosul unei uși grele, străbat un
coridor lung și întunecos. Acum
sînt acolo, în odaia pustie, cu gea-
muri murdare, clădirea noului
șfat popular încă în lucru, strînse
în jurul sobei, în care s-a făcut
focul, cu minile lor butucănoase
și mari întinse spre sobă, cerc
ciudat de miini roșii și înghețate
de frig. Ele stau deci în fața sobei,
soba aceea borțoasă și rășie de
căldură, cu minile întinse spre
căldură ei primitoare, un fel de
horă ciudată, palmele lor, scoorjite
și aspre spre foc, spre căldură, în
vreme ce maramele lor mari și
negre, îmbrabate de zăpadă, se usucă
pe spetezele scaunelor, lăsînd bîl-
toace de apă murdară, sub ele.
„Noră-mii a început să-i cadă
dinții” spunea una din ele, acolo,
în jurul sobei calde. „Doctorul

merg din nou una în spatele celel-
late, în șir indian, cu măturile sub
braț. Ajung la magazinul de con-
fectii dar cum e coadă, își lasă
măturile lîngă ușă prăgite de zid
și intră. Își așteaptă rîndul. Ajung
în fața teșelei și-și gîui mai multe
perechi de chiloți iarși de culoare
albastră, din flanelă moale și plă-
cută la pipăit, buni pentru lunie
de iarnă, folositori împotriva geru-
lui pe care le trebuie să-l înfrunte
cit e iarna de lungă măturînd nin-
soarea cum ninge, sau drumul în-
ghețat în dimineții fără zăpadă.
Părăsesc după aceea magazinul,
pornesc din nou cu măturile sub
braț în același rînd indian, înșî-
rate una în spatele celeilalte. Nin-
soarea se așază pe basmalele lor
negre, pe fețele lor sîbricite și se
topește repede. Numai ochii lor
veseli, din care obosea la dispă-
rînd definitiv, privirile lor în care
cîleşte feciere de a-și fi cumpărat
chiloți groși pentru iarnă, sînt
strălucimăti de o lumină interioră.
Căci frugal e parșiv, el pătrunde
pînă la oase, gerul subtil se se în-
tinde spre inimă, și împotriva fri-
gului ele trebuie să lupte. Și în
vreme ce se îndreaptă spre parcul
din centrul orașului, ele sînt parcă
mai puțin frigul. „Muncă fără rost,
spune una dintre ele, noi o măturăm
și ea crește, parcă am căra apă cu
ciurul.” „De aia ne pasă nouă,” îi
răspunde o alta, „Ne plătește și
măturăm. Dacă nu ne-ar plăti,
n-am pierde vremea măturînd
neua.” „Doamne, dar mîndru mai
ninge”, spune cea mai bătrînă din-
tre femei iar celelalte repetă după
ea în cor : „Doamne dar mîndru
mai ninge”. „Tine doamne neua
asta, că-i bună pentru semănături”
spune din nou cea mai bătrînă
dintre femei, iar celelalte repetă
în glas după ea. Apoi cea mai bă-
trînă începe să povestească. „Așa
a nins într-un an, asta de mult,
eram la școală în clasele dinții,
în postul crăciunului, țîța tata
porcul, și m-am trezit în guitațul
lui și taica fie țertat era om vesel
și îi plăcea gluma, om ca el mai
rar gîșești, a murit în anul de
după război, de offică.” „Așa a
nins și în anul în care m-am mă-
turat eu”, începe să povestească
alta. „Bărbatul meu lucra la fa-
brica de sticlă de la Tomești, știu
că dimineața m-am sculat de
vreme, mă simțeam nu știu cum
rușinată și nu volam să dau ochii cu
el pînă cîns se școală. Fusesem și
eu fată mare și nu știusem pînă
atunci cum îi dragostea. Am mătur-
tat neua din ocol și după aia nu
știu de ce dar așa m-a apucat o
jale și o durere, cădea neua pe
mine, eu eram numai în cămășuță
și plîngeam, să mă credeți, aici
să mă bată Dumnezeu dacă vă
mint, să mă îngroape neua asta
dacă...” „El ajung în dreptul parcu-
lui în care brazil înalți sînt acor-
periți cu zăpadă și sub greutatea
zăpezii, crengile lor se apleacă,
pînă la pămînt. Ele înlătură ză-
pada de pe scările din fața stăuții
din parc și-și ridică privirile spre
eroii care se odihnesc sub ză-
padă. „Sărăcii de ei, că tare frig
le-o mai fi” își spune ele. Sub
zăpadă au dispărut și lei din parc,
deasupra lor sînt însă eroii care
poartă căciuli de ninsoare. De la
o bancă la alta poteci înguste,
eventual pentru cei care ar avea
chef să se plimbe prin parc : în-
drăgostii.

„Tînăra Academie” din München nu implică sensul didactic, nu face parte din învățămîntul universitar german, este o uniune fundamentată pe stricte preocupări artistice. A luat ființă la 24 iunie 1964 la München, deși cu trei ani mai devreme se inițiaseră deja întâlniri ale autorilor tineri cu publicul, întâlniri urmate de vii discuții. Se simțea necesitatea unor manifestări cu caracter organizat, menite a facilita orientarea tinerilor autori dar și a publicului interesat de literatură către mișcarea culturală contemporană. Încît „Academie” semnifica atunci și acum numai forma discuțiilor și a întregii activități.

În eferescența spirituală atît de pretențioasă a festivalului Wagner, repetat fără greșală pe o distanță de zeci de ani, la Bayreuth, însumînd deci o tradiție în care numai anul acesta afișele au anunțat nume ca Birgit Nilsson, Martha Mödl, Thomas Steward și Pierre Boulez, în atmosfera de „studiu german” a celor peste cinci sute de participanți tineri veniți din toate țările lumii la seminariile Wagner și Schoenberg, „Tînăra Academie” din München — prezentă pur literară, depășind stadiul de „școală” — a afișat cîteva talente certe, tineri autori germani și străini din apusul și răsăritul Europei. Prestanța beletristică a „Tineret Academi” din München a marcat în orice caz o notă gravă, distinctă, în atît

de multiplele și tumultuoase manifestări ale festivalului. Aprecierile cu caracter literar pot fi hazardate cînd textele la îndemînă sînt patru poezii sau două scurte proze și totuși, cîteva personalități par a se distinge atît între membri „Tineret Academi” cît și între invitați. Mă refer la Wolf Peter Schmetz, conducătorul „Tineret Academi”, poet și prozator aparținînd generației 1933, Ulrich Raschke, lira de vîrf a generației 1943 și chiar al literaturii germane contemporane, Peter Reus grafician și poet experimentat nu fără succes în manieră pop’ art. Între invitați, a acordîndu-i distincția de prioritate luxemburghezul Pierre Puth (proză) și austriacul Werner Kofler (poezie). Dincolo de mișcarea formei, permanent exercată și înnoită, un mesaj net protestatar, pe linia prozei lui Günther Grass, aculează literatura tineretului generației E poate și un reflex al propriei existențe, începuturile literare par a fi adevărate goigote: pornind de la necesitatea de a-ți plăti singur apariția cărții și sfîrșind cu ceea de a ține-o vinde, sfîrșind cu lipsa publicului cititor (tirajele nu depășesc 1000 de exemplare), cu lipsa unor publicații pur literare și deci a criticii de specialitate. Încetîndu-și aceia cu care m-am întîlnit la Bayreuth, poezii de „conștiință”, doctori în filozofie, absolvenți ai Universității din München, funcționari dimineața pentru versurile de după-amiază, dornici de public și de a fi tipăriți marcatu desigur, nota cea mai gravă în peisajul de atlas și briliante serpuind pe peluzele grase ale Operei, în atmosfera de „musizieren” (textu destoinic de fete studioase și băieți cu ochelari.

OMICCIOGLI

„Partita

di calcio”

pentru cei care de mine se deosebesc, ori care mie-mi seamănă leit.
Pentru nefericiți, ori pentru ne-nvățați, pentru cei ce-n prag se poticnesc și într-un colț se ascund însingurați și cele mai mărunte lucruri cîntăresc, pentru cei ce merg îngîndurați de parcă ar pluta pe stropi de rouă, pentru cei cu care-n dragoste ne întîlnim, fiindcă-s de noi deosebiți, ori sînt asemeni nouă.

VASKO POPA

Departee în noi

Ziua noastră-i măr nefericit, despicat și-n două despărțit.

La o răscruce sărutul nostru mort se duce.

Din ochi te sorb și nu mă vezi căci între noi e-un soare orb.

Mina îți-am întins și nu mi-o simți, pustietatea ne-a cuprins.

Pe trepte-mi zace părăsită îmbrășșarea răsîgnită.

Rătăcind sărmana lacrima ta îmi caută geana.

Poate mă chemi și nu te-ai văzuțuțul dintre noi e surd.

Noaptea, ziua mea cea moartă, zilei tale moarte-i bate-n poartă.

Între-o oglîndă buzele-ncearcă rîsul să-ți prîndă.

S-or întîlni într-un abis, departee-n noi, departee-n vis.

În românește de SANDA NENOIU

LIRICĂ JUUGOSLAVĂ

FLORIKA ȘTEFAN

Cît timp nu mă preschimb în moarte

Nu în zădar te-am îndrăgit altele primăveri, păstrîndu-mi toamna pentru mai tîrziu, Căci după noi va fi zăpada neființei, vor lăgheta și păsările-n amor trecînd — o dată doar — prin singele meu tînăr; Si încă te iubesc. În ciuda morții care-și imprimă gheara pe orice sentiment, în ciuda anilor ce mi-ar putea transmite indiferența lor intelctuale; Si încă te voi mai iubi, cît vîntul nu mă arde, cît nu mă ngălbeneste vechea mea de noapte, cît timp nu mă învîrte pămîntul pe orbită, cît timp nu mă preschimb în moarte.

DESANKA MAKSIMOVIC

Pentru cei ce-n prag se poticnesc

Cer îndurare pentru cei năvi, și pentru trîști, pentru cei merca nevrîstnici, și pentru utopiști, pentru cei ce dincolo de apă sînt încă insectali, pentru cei ce trec prin rele și tot rîmîn curăți, pentru cei ce visuri intruna născocesc, ori pentru melancolicii cu somnul liniștit,

GRIGORE POPA

COMENTARIUL SĂPTĂMÎNII

Situația fundamentală a omului contemporan

Fiind o problemă de natură filozofică, lesnea omului contemporan din situația fundamentală în care abate, reclame, fișe, soluții filozofice. Intre acestea interesante ni se par cele formulate de gînditorul francez Jean Lacroux în ultima sa lucrare, apărută la P.U.F. Paris, 1966.

Punctul de plecare al marxismului este omul concret angajat într-o situație fundamentală — istorică, ontologică, socială. Complexitatea ethosului uman, și ea situată, pusă într-o situație fundamentală. Lacroux consideră că: lupul de clasă, de pildă, este pentru comunisti o situație fundamentală, ca și — pe alt plan — procesul de alienare, ura împotriva capitalismului, radicalitatea, principialitatea și combativitatea etc. Așa fiind comunistul este angajat total în situații fundamentale și în situații limită. Prin intuiția acestor realități, Marx a premeră — crede Lacroux filozofilor existenței din zilele noastre, iar comunistul, privind lucrurile istorice, este un existențialist — ar la letre.

Existențialist, în sensul apropierei întregii imanențe umane și a dezvoltării ei pînă la maximum, fără a recurge la grația sau intervenția transcendentel. Pe această cale din etapă în etapă, se ajunge la universalismul comunist, felul suprem al marxismului.

Pentru realizarea acestui tel ultim, comunistul sacrifică actual contemplăției, dedîndu-se acțiunii transformatoare de natură de societate și de om. În acest scop, Marx spune „celbele realități palpabile de idei și filozofice”, „esență ipso facto primarului acțiunii în opera de revoluționare a societății. Dar acțiunea este neabătut însoțită de rîndire.

Practica este atitudinea, prin excelență a omului concret. Ea cuprinde două linii de dezvoltare: este o metodă de analiză științifică a realității și o metodă tot atît de științifică de acțiune asupra realității. „Practica, scrie Marx, apare ca atitudinea omului concret care reacționează în fiecare clipă, față de lumea sa, gîndind și acționînd”. În lumina acestei definiții, mi se revelează întreg întelesul famoselor sale tere asupra lui Feuerbach: „Filozofii de pînă aci n-au făcut decît să interpreteze lumea. E vorba acuma de a o transforma”.

În consecință, funcțiunea esențială a inteligenței umane este cea transformatoare, exercitîndu-se deopotrivă în sfera naturii, în societate și în conștiința individuală. Fiind concret și realist, marxistul respinge tot ceea ce este utopic. Prin aceste etape, se revine Jean Lacroux, marxistul înțeleg „construcția teoretică a Cetății (Statului) viitoare, oricare ar fi ea”. Grație spiritualului său antiutopic, Marx n-a descris niciodată un vîlter stat socialist.

Un alt element constitutiv al tipologiei marxiste este alienarea, adică instrăinarea omului de el însuși sau imperiul asar forte vrăjmate. Esența omului fiind libertatea, alienarea înseamnă negarea libertății.

Conștiința de sine a burghezului se alienază în bani. Dar acest mod de instrăinare nu-l face să sufere, mai degrabă îl adoarme, zice Lacroux. Conștiința burghezului este o conștiință fericită (în opoziție cu „conștiința nefericită”, categorie care a făcut mare carieră filozofică începînd cu Fenomenologia spiritului, a lui Hegel, unde apare pentru prima dată, și pînă la filozofia de astăzi, unde o găsim sub titlul ca La mauvaise conscience, la conscience malheureuse sau — și asta datorită compatriotului nostru B. Fondane (B. Fundelans) — Le malheur de la conscience. Pornirea lui naturală fiind „de a evita cît mai mult posibil greutățile vieții” grație banilor pe care și-i procură din exploatarea clasei muncitoare”, burghezul „com-pensează ușor nefericirea realității prezente prin imaginarea unui ideal transcendent și religia în care se refugiază”.

În cazul proletarului alienarea coincide cu exploatarea. Proletarii sînt însăși nefericiți, pentru că ei sînt sferici de această: conștiința proletară este conștiința nefericită, conștiința neînștită”. „Departee de a fuzi în transcendent, el păstrează contactul cu lucrurile și, în felul acesta, scrie Lacroux, el conține necesitatea revoluției, care, reconciliînd individul cu el însuși și cu alții, va face o societate umană și o conștiință personalistă”. Studiul lui Jean Lacroux, un filozof de orientare obiectiv, filozofia marxistă. Evident, fiind vorba despre lucrarea unui gînditor idealist, el însuși partizan al unei orientări filozofice determinate, cartea în ansamblul ei, constituie o pledoarie în favoarea personalismului. Argumentele cu ajutorul cărora Lacroux încearcă să demonstreze superioritatea personalismului față de marxism sînt însă rezistente. Fie că spitalul nu se permițe să ne ocupăm de ele acum pe larg.

ar putea să-și ca atare El crede că, dacă s-ar scrie o istorie a europenului în 20 de volume, cartea sa ar putea constitui volumul conștient literarului.

Mai mărturisite, marele exist, că lucrînd, de la început și pînă la sfîrșit a avut în fata ochilor o imagine destul de acleară a acestui europen de sinteză la care trebuia să se refere totul. Problema dificilă de a hotărî care autori sînt demai nu numai de a fi pomeniți ci și analizați nu putea fi rezolvată numai în baza apartenenței sale naționale, trebuia considerat punctul de vedere al acestui europen. Si dacă pînă la urmă el, Priestley, era cel care trebuia să decidă, asta pentru că în fond el e europenul pe care-l cunoaște cel mai bine.

Mai spune, Priestley: nu e o lucrare științifică; însă o carte pe care un tînăr n-ar putea-o scrie pentru că-l lipsește cunoașterea literară necesară, iar un bătrîn care ar dispune de această cunoaștere n-ar fi atît de neabătut să se-acumete. „Si dacă eu, la vîrstă mea la care cei mai mulți preferă să stea la acare, am fost atît de neabătut încît să mă înham la această sarcină infricoșătoare și adesea pe cît de trucidată pe-atît de iritantă... e pentru că m-a împins convingerea că în epoca de criză gravă în care trăim, în care ne-a fost să luăm hotăriri disperate, o cunoaștere europeană prin literatura creată și pre-ferată de el ne-ar putea ajuta pe mine cel puțin m-a ajutat) să înțelegem unde ne aflăm și cum am ajuns aici.”

Numărul din 4 august a.c. al oficiosului budapestan Nepszabadság, în rubrica sa săptămînală Könyvszemle (Revista cărții), învătă de criticul Feltó Róbert, ne aduce stirea apariției în limba maghiară, la Europa Kiadó (Editura Europa), a romanului Groapa de Eugen Barbu, în traducerea excelentă a lui Balint Tibor.

La Copenhaga, în Revue Roumaine (vol. II, fascicol 1, 1967) Eugène Lozovan publică studiul intitulat Roma, Dacia și Scandinavia la Eminescu.

Comparatiștii a mai publicat și alte lucrări din care menționăm: în Revue des études roumaines (XI-XII, Paris) de Rurik și Dragoș; în History of religious — Chicago: Dacia sacră; la Berlin, 1962 în Geschichte der Hunnen; la originile

creștinismului daco-scitic. Poemele pe baza cărora dezvoltă recentul său studiu despre Eminescu sînt Strigolii, Odin și poetul, Memento mori și Gemerii, toate citatele fiind extrase din ediția Eminescu, Poezii E.P.L., 1963.

Poemele în discuție fiind scrise între 1872-1881, E. Lozovan ridică întrebarea: ce va fi cunoscut Eminescu despre Dacia pre-romană la acea dată?

Autorul demonstrează că intuiția poetului premerge în mod umitor, rezultatele cercetărilor istorice. Pornind de la constatarea existenței, în Rugăciunea unui dac a versurilor împrumutate Rig-Vedei, Eugen Lozovan propune explicația preluării și transării voite, în teritoriul dac, a unor fapte din civilizațiile anterior cunoscute. În „Comunitatea indo-europeană”, Zamolxis e apropiat pînă la identificare nordicului Odin, iar Dochia în „Iumtea cea de lebezi trasă” e asemănată lui Lohengrin. Apropierea de mediul scandinav e extrasă din asemănarea ritului „Ultimei întîlniri” la dacia din universul eminescian și la danezii descerși de Adam de Brème.

Concluzia finală e împrumutată lucrării lui Jerome Carcopino: Shakespeare istoric al cezariilor, cu sugestia că, unorii, erudiția trebuia să se închine în fața intuiției poetice.

KNJIZEVNE NOVINE

Knjizevne novine (Gazeta literară) este singura revistă jugoslavă de cultură care apare la două săptămîni, celelalte îngîstrînd o apariție lunară (în format „carte” — ca și „Secolul 20” și tot atît de punctuale). Avînd anantaju că apare bilunar și pe deasupra și în capitală, Gazeta Literară din Belgrad constituie un mijloc principal de propagare a celor mai importante evenimente literare-artistic, de influență și control asupra opiniei publice. (Subtitlul său este „ziar pen-

tru literatură, artă și probleme sociale”). Cele 12 pagini ale sale cuprînd ultimele evenimente culturale din țară și de peste hotare, în cadrul unor rubrici — de dimensiuni variabile, după importanță — ca: Actualitățile ultimelor 15 zile, Vitrina cu cărți, Cărți încu netraduse, Re-

vista revistelor, Interviuul nostru. Intre aceste rubrici, însoțite de ilustrații sau vignete inspirate, apar poezii și schițe ale autorilor din diferite Republici Jugoslavo. Printre aceste poezii am găsit două dedicate României, scrise de poezi jugoslavo care ne-au vizitat țara Dușan Kostobed publică poezia „Lacul Roșu” iar Slobodan Marković — „Femeia Kilimandjaro” — inspirată de uriașa construcție de la Porție de Fier, care „ascunde — rubrică în care a apărut anul trecut și Marin Sorescu — publică traduceri din mari poezii contemporane, ultimul număr fiind închinat lui Iannis Ritsos. La rubrica „Eseu”, căreia i se dedică o pagină, se pot citi și esuri traduse, cum este acel al lui Leonid Leonov, din cartea „Etică și poetică”. Cronica plastică menționează și comentază ultimele expoziții, ca de pildă expoziția de „obiecte vizuale tridimensionale” din Belgrad. Vitrina cu cărți

prezintă ultimele cărți apărute, printre care putem menționa „Lingvistica și poezia” lui Roman Jakobson, Revista revistelor prezentă reviste jugoslavo și străine, printre care și Revue Roumaine. În ultima pagină se întîlnesc „Interviuul” (cu regizorul italian Mario Fanelli) și „Actualitățile ultimelor 15 zile”, unde sub titlul „Mini-teatru” se reprozează teatrului experimental Atelier 212 ca a adoptat piese de teatru miniaturale și matinee poetice, semne ale inerenței „crize teatrale” care se face din ce în ce mai simțită în Jugoslavia.

„Cu o expoziție personală la galeria „La Feluca” românul Ion Lucian Murnu se prezintă pentru prima oară publicului italian. După o lungă și intensă activitate dedicată sculpturii, artistul a descoperit cu entuziasm juvenil bucuriile picturii.

„Peisajul său este inventat, fără amintiri, fără trecut, oniric și abstract, chiar dacă este construit cu elemente figurative convenționale; este, în sfîrșit, un abstracționism conceptual și spiritual, care tînde să reprezinte imagini care nu aparțin lumii sensibile și care nu în seamă de realitatea empirică.

Ion Lucian Murnu (care expune la Feluca) e născut la București în 1910, a terminat studiul academice și și-a perfecționat studiile în Italia, trăind aici între 1938—40. Puțin și îndeauna cu artistul să-și asume o întreagă mitologie italiană (alcătuită din fericire mai ales din simboluri și alegorii ale civilizației clasice, dar și de peisagi, ritmuri, obiecte), decît de climatul italian de atunci.

Cu începere de la 12 mai a.c., în Grecia au fost interzise 647 de cărți, 48 de reviste și 63 de jurnale. În afară de lucrări filozofice și istorice de Lenin, Troșki, Marx, Engels, Fidel Castro, Togliatti, din domeniul literaturii și al poeziei au fost interzise volumele lui: Aragon Ehrenburg, Solohov, Gorki, Nazim Hikmet... Aristofan și a.m.d.

Autorul nu vrea să fi scris o istorie a literaturii acestei epoci (în sens riguros) dar nu obiectează la ideea că lucrarea sa

